

Coordenades temporals

«*Tomokaku mo
narade ja yuki no
kare-obana.*»

«Després de tant continue
dret: com la flor seca
del canyís, en la neu.»
Matsuo Bashō

Com podríem comprendre una escala temporal de dimensions difícilment concebibles? Per facilitar-ho, un exercici molt habitual consisteix a comprimir la història de la Terra en un any: d'aquesta manera resulta més fàcil visualitzar la nostra dimensió temporal. En una societat encara impregnada pel mantra de l'excepcionalitat religiosa i científica (l'ésser humà per damunt del regne animal), la teleologia evolutiva (l'ésser humà com la culminació d'una evolució direccional) i la pseudociència sociopolítica (les democràcies liberals com el final de la història), cal que ens allunyem del nostre melic col·lectiu i que agafem perspectiva.

Suposem que la Terra s'ha format l'1 de gener. El 9 de febrer comença a ploure i el 13 de març apareix la vida, encara que la primera cèl·lula capaç de fer la fotosíntesi es demora fins al 29 de març. A conseqüència d'això, a mitjan juny l'aire s'ompli d'oxigen i esdevé tòxic per a molts microorganismes. Un mes després apareix una forma primitiva de vida multicel·lular, però no hi trobarem cèl·lules eucariotes (les que tenen nucli, com les de tots els animals i plantes que veus hui dia) fins a l'agost. Els primers organismes que es poden classificar com a animals aprenen a reptar sobre el fons marí durant la segona setmana de novembre, ben entrada la tardor. Al final

d'aquest mes, la vida s'atreveix per fi a eixir dels oceans i a conquerir la superfície terrestre. Només falten quatre setmanes del calendari per ratllar i encara som en un món que seriem incapaços de reconèixer. Els amfibis i rèptils apareixen durant la primera setmana de desembre, i un element tan comú del nostre paisatge actual com són les flors no es podrà contemplar fins al dia 21. Els dinosaures s'extingeixen durant la sobretaula del dinar de Nadal, quan un meteorit provoca l'última de les cinc extincions massives que ha patit la vida a la Terra.

I nosaltres?

Els primers homínids aprenen a caminar a mitjans de l'últim dia de l'any, i una hora abans de mitjanit sorgeix la nostra espècie, *Homo sapiens*. Mentre preparam el raïm, descobrim com podem cultivar la terra i domesticar animals, i, quan només falten dos segons per a mitjanit, té lloc la revolució industrial. Tu i jo vam nàixer aproximadament tres dècimes de segon abans de les dotze. La pròxima vegada que aplaudisques en un concert, al teatre o en un esdeveniment esportiu, recorda que cada aplaudiment és el que duraria una vida humana si la història del nostre planeta durara un any sencer.

Aquest calendari acceleradíssim hauria de constituir, sens dubte, una cura d'humilitat per a la humanitat, que es pensa que ocupa un lloc central en la història de la vida. Persisteix la idea que tot el que ha succeït fins ara anava encaminat al nostre sorgiment com a espècie, a la dominació de la vida per part de l'*Homo sapiens*. Ens hem autoconvençut que el món va evolucionar fins a estar madur i preparat per als nostres desitjos. Però no és així. El planeta no era ací per a nosaltres, ni tampoc representem el cim de l'evolució, la finalitat última de la història de la vida. Som tan sols un centelleig en la nit còsmica i també en la biografia del nostre planeta.

*

La immensitat espacial de l'univers és una cosa que encara no sabem molt bé com comprendre des del punt de vista intel·lectual ni com digerir-la des de l'emocional. Tampoc som capaços de pensar en milions d'anys perquè el nostre cervell, encara que coneix les

dades i les pot recitar de memòria, no és capaç d'assimilar l'angoixant fugacitat d'una vida humana.

N'hi ha que apunten justament a la nostra insignificança dins de les coordenades espaciotemporals del cosmos com un atenuant de les nostres accions. Per què ens hem de preocupar per tot el que fem i el mal que infligim a la vida a la Terra si aquest mal serà temporal, a penes un tancar i obrir d'ulls en temps geològic? A més, tan sols som un planeta minúscul d'una galàxia qualsevol. Sembla com si poguérem experimentar i trencar tot allò que volguérem, perquè, abans que ens n'adonem, la vida haurà començat de nou.

Potser la nostra presència serà breu, però no per això hem de confondre la insignificança dels mateixos fòssils amb l'impacte que provoquem a la resta del món viu. Solem pensar en la nostra petjada com la que deixarem darrere nostre: ciment, asfalt, residus radioactius, muntanyes de plàstic i abocadors plens d'ossos de pollastre. Anem errats. El nostre llegat està encaminat a ser una cosa molt diferent: l'absència i el silenci. No només tenim proves convincentes que hem posat en marxa la sisena extinció massiva des del sorgiment de la vida multicel·lular, sinó que, a més, estem impeding l'existència futura de milers, milions d'espècies. Calcinant branques senceres de l'arbre de la vida i bloquejant el xilema de l'evolució, condemnem a la mort les fulles que sostenien i les flors que hi brotaven, i amb això també neguem la vida a totes les que havien de vindre. Vivim ja envoltats de fantasmes d'espècies que no existiran mai.

Cada espècie que s'extingeix és un camí únic i irrepètible que es fon a negre després de quasi quatre mil milions d'anys, i que mai — mai! — es podrà recuperar. Amb cada extinció s'esfilagarsa el cordó umbilical que ens uneix al principi del món i que ens connecta a la vida. Quan desapareix una espècie, també s'esfumen totes aquelles a les quals podria haver donat lloc amb el pas del temps. Estem simplificant i empobrint el present i, alhora, negant futurs alternatius tant a la nostra espècie com a tots els éssers vius amb els quals compartim les coordenades espaciotemporals.

El llegat que la nostra espècie deixarà en aquest planeta no hauria de ser una coral d'absències i de veus silencis ni una terrible clariana

al bosc on només podrem percebre el rastre dels nostres peus i l'hàlit de la nostra voracitat. Estem posant la nostra existència entre l'espasa i la paret, mentre alhora construïm el pitjor relat per a la nostra excepcionalitat: el de la destrucció i el saqueig.

Les coordenades de la vida són improbables, i el seu floriment requereix més temps del que ens podem imaginar. Ens trobem ací en el precís instant en què podem compartir els nostres dies amb rinoceronts, puputs, margarides, centpeus, tarongers, libèl·lules, orquídies o cavallets de mar. Aquesta coincidència no havia sigut mai possible. De nosaltres depén que continue sent-ho en el futur.